

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан філологічного
факультету

Юрій БІДЗІЛЯ

« 30 » червня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ СЛАВІСТИКИ

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Спеціалізація	035.01 Українська мова та література
Освітня програма	Українська мова та література. Літературна творчість. Документознавство та інформаційна діяльність
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «**Основи славістики**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **03 Гуманітарні науки** спеціальності **035 Філологія** спеціалізації **035.01 Українська мова та література** освітньої програми «**Українська мова та література. Літературна творчість. Документознавство та інформаційна діяльність**».

Розробник: *Негер Оксана Богданівна*, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні **кафедри української мови**.

Протокол № 12 від 26 червня 2023 року

Завідувач кафедри Наталія ВЕНЖИНОВИЧ

Схвалено науково-методичною комісією **філологічного факультету**.

Протокол № 8 від 29 червня 2023 року

Голова науково-методичної комісії Василь ШАРКАНЬ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки	
Загальна кількість годин – 90	1-й	1-й
Кількість модулів – 2	Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи здобувача – 2	1-й	2-й
	Лекції	
	24	12
	Практичні (семінарські)	
	20	–
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні	
	–	–
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота	
	46 год	78 год

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Основи славістики**» є: розширити науковий горизонт майбутніх спеціалістів, сформувані в них цілісне уявлення про славістику, історію розвитку мовних систем слов'янських мов, їх спорідненість і функціонування, походження праслов'янської мови, державності, соціальної системи, духовного життя давніх і сучасних слов'ян.

Відповідно до освітньо-професійної програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, предметних знань, теорії та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов науково-дослідницької діяльності (ІК).

Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя (ЗК 2).

Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями (ЗК 3).

Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК 7).

Здатність бути критичним і самокритичним (ЗК 11).

Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми (ЗК 12).

Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 13).

Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ (ПК 1).

Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні (ПК 2).

Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії мов(и), що вивчаються(ється) (ПК 5).

Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією (ПК 7).

Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний (залежно від обраної спеціалізації) аналіз текстів різних стилів та жанрів (ПК 11).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумов вивчення навчальної дисципліни «**Основи славістики**» немає.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти програмних результатів навчання відповідно до стандарту вищої освіти зі спеціальності **035 Філологія** та освітньо-професійної програми «**Українська мова та література Літературна творчість. Документознавство та інформаційна діяльність**»:

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.	ПРН 2
Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.	ПРН 3
Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.	ПРН 5
Характеризувати діалектні та соціальні різновиди мов(и), що вивчаються(ється), описувати соціолінгвальну ситуацію.	ПРН 9
Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів.	ПРН 15
Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.	ПРН 17

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Основи славістики**»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Уміння самостійно знаходити, аналізувати, критично осмислювати інформацію про історію та сучасний стан розвитку слов'янських мов у різних типах джерел.	ПРН 2
Здатність планувати та здійснювати процес опрацювання навчальних джерел.	ПРН 3
Уміння толерантно ставитися до представників інших культур, поглядів, думок.	ПРН 5
Здатність визначати діалектні особливості слов'янських мов, розуміти вплив екстралінгвальних факторів на розвиток цих мов	ПРН 9
Здатність здійснювати комплексний аналіз текстів, написаних різними слов'янськими мовами.	ПРН 15
Уміння знайти, проаналізувати, за потреби презентувати результати	ПРН 17

аналізу лінгвістичних одиниць різних слов'янських мов та використати їх для проведення наукових досліджень, підготовки до практичних занять, здійснення професійної діяльності	
--	--

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання з дисципліни «**Основи славістики**» є: залік, модульна контрольна, усне опитування на практичних заняттях, аналіз текстів різних слов'янських мов; опрацювання першоджерел (наукових праць видатних слов'янських мовознавців); виконання індивідуальних завдань (підготовка презентацій / рефератів) тощо.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усна або письмова з такими видами: групове та індивідуальне опитування на практичних заняттях, оцінювання практичних завдань, перевірка рівня опрацювання першоджерел (наукових праць видатних слов'янських мовознавців), оцінювання презентацій / рефератів.

Форма модульного контролю: письмова (тестування, оцінювання відповідей на теоретичні питання, виконання практичних завдань).

Форма підсумкового семестрового контролю: залік (усне опитування).

Методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- за типом пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний, проблемного викладу, частково-пошуковий (евристичний), дослідницький методи, самостійна робота пошукового характеру;

- за дидактичними завданнями: словесні – лекція, евристична бесіда, навчальна дискусія; наочні – ілюстрація, демонстрація; практичні – робота з текстом, презентації / реферати.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота 1	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	40	100
10	10	20	10	10		

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота 2	Сума
T6	T7	T8	T9	T10	40	100
10	15	15	15	15		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Кількість	Максимальна кількість балів
Практичні (семінарські) заняття	10	40
Презентація	4	10
Аналіз тексту	4	10
Модульна контрольна робота	2	40
Разом		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

До модульного контрольного оцінювання допускаються всі здобувачі. При визначенні оцінки за модуль враховуються результати модульної контрольної роботи (МКР) та поточного контролю під час практичних занять, самостійної роботи.

МКР складається з трьох блоків завдань.

Перший блок (1–20 балів) містить висвітлення теоретичних питань навчальної дисципліни.

Другий блок (1–15 балів) містить тестові завдання.

Третій блок (1–5 балів) містить практичне завдання (аналіз тексту).

Підсумкова оцінка за кожний модуль складається із суми балів за поточне оцінювання (60 б.) і результату модульної контрольної роботи (40 б.) Максимальна оцінка – 100 балів.

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модульна контрольна робота 1		Модульна контрольна робота 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Тести	15	15	15	15
Теоретичні питання	2	20	2	20
Практичне завдання	3	5	3	5
Разом		40		40

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Шкала ECTS	Диференційована шкала	Недиференційована шкала	Мінімальний бал – максимальний бал
A	Відмінно	Зараховано	90–100
B	Добре		82–89
C	Добре		74–81
D	Задовільно		64–73
E	Задовільно		60–63
FX	Незадовільно	Не зараховано	35–59
F	Незадовільно		0–34

До підсумкового (семестрового) контролю з навчальної дисципліни не допускаються здобувачі, які не виконали усі види обов'язкових практичних робіт, передбачених робочою програмою, а також підсумкова модульна оцінка яких становить менше 35 балів. Здобувач, який за результатами модульних контролів отримав оцінку «F» (0–34 бали), повинен до

проведення підсумкового (семестрового) контролю поліпшити цю оцінку принаймні до показника FX (≥ 35 балів) під час чергування викладача на кафедрі. Без такого поліпшення здобувач до підсумкового (семестрового) контролю не допускається.

Відповідно до «**Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсних) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті**» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання здобувачів оцінюється як із теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «зараховано» (90–100 балів, А) заслугоує здобувач, який досягнув таких результатів: всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях; засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявляє творчі здібності і використовує їх у вивченні навчально-програмового матеріалу, демонструє нахил до наукової роботи;

оцінку «зараховано» (82–89 балів, В) заслугоує здобувач, який досягнув таких результатів: повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «зараховано» (74–81 бал, С) заслугоує здобувач, який досягнув таких результатів: в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на заліку з певною кількістю помилок; вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «зараховано» (64–73 бали, D) заслугоує здобувач, який досягнув таких результатів: знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії; виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою; допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення;

оцінку «зараховано» (60–63 бали, E) заслугоує здобувач, який показав такі результати: володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер;

оцінка «незараховано» (35–59 балів, FX) виставляється здобувачу, який досягнув **таких результатів:** виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань;

оцінка «незараховано» (0–34 бали, F) виставляється здобувачу, який досягнув таких результатів: володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Славістика як наука. Слов'янські народи колись і тепер.

Тема 1. «Основи славістики» як навчальна дисципліна. Філологія – комплекс наукових дисциплін. Філологія в античному світі, середньовіччі й у наші дні. Основна проблематика курсу «Основи славістики». Зв'язок курсу з іншими навчальними дисциплінами.

Тема 2. Відомості про давніх слов'ян. Розселення слов'ян. Найдавніші слов'янські етноніми. Мовна й етнічна близькість слов'янських народів. Археологічні свідчення про слов'ян. Писемні згадки античних авторів про слов'ян. Основні риси духовної культури давніх слов'ян.

Тема 3. Загальна характеристика слов'янських мов. Східні слов'яни та їх мови. Походження східнослов'янських народів. Періодизація східнослов'янських мов. Старослов'янська мова. Східнослов'янські мови. Західні слов'яни та їх мови. Західнослов'янські мови в структурі слов'янських мов. Польська мова як національна мова поляків. Чеська мова – національна мова чехів. Південні слов'яни та їх мови. Загальна характеристика південнослов'янських мов. Болгарська мова – національна мова болгар. Відомості про розвиток сербо-хорватської мови (сербський і хорватський варіанти).

Тема 4. Походження слов'янських мов. Мовна спорідненість слов'янських мов. Передумови утворення споріднених мов (розпад прамови). Основні регулярні фонетичні співвідношення слов'янських мов. Генеалогічна класифікація слов'янських мов.

Тема 5. Праслов'янська мова в часі і просторі. Зміст терміна «праслов'янська мова». Періодизація історії праслов'янської мови. Діалектне членування праслов'янської мови. Західний і східний діалекти: а) пралехітський і прачесько-словацький піддіалекти; б) власне східний і центральний піддіалекти.

Модуль 2. Виникнення слов'янської писемності. Історія розвитку слов'янської філології

Тема 6. Виникнення слов'янської писемності. Передумови виникнення слов'янської писемності. Діяльність св. Кирила і Мефодія в Моравії. Св. Кирило і Мефодій та Україна: міфи і реальність. Діалектна основа старослов'янської мови. Слов'янські абетки. Пам'ятки слов'янської писемності.

Тема 7. Становлення слов'янської філології. Становлення східнослов'янської філології. Становлення західнослов'янської філології. Становлення південнослов'янської філології.

Тема 8. Розвиток східнослов'янської філології у першій половині XX – на початку XXI ст. Слов'янська філологія в СРСР і пострадянських країнах. Розвиток філології в Україні.

Тема 9. Західнослов'янська філологія. Розвиток філології в Польщі. Розвиток філології в Чехії. Розвиток філології в Словаччині та інших західнослов'янських країнах.

Тема 10. Південнослов'янська філологія. Розвиток філології в Сербії. Розвиток філології в Хорватії. Розвиток філології в Болгарії та інших південнослов'янських країнах.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	Лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												

Тема 1. «Основи славістики» як навчальна дисципліна.	9	2	2			5						
Тема 2. Відомості про давніх слов'ян.	9	2	2			5	9	2				7
Тема 3. Загальна характеристика слов'янських мов.	14	6	2			6	17	2				15
Тема 4. Походження слов'янських мов	10	2	2			6	9	2				7
Тема 5. Праслов'янська мова в часі і просторі	8	2	2			4	9	2				7
Разом за модулем 1	50	14	10			26	44	8				36
Модуль 2												
Тема 6. Виникнення слов'янської писемності.	8	2	2			4	11	4				7
Тема 7. Становлення слов'янської філології.	8	2	2			4	8					8
Тема 8. Розвиток східнослов'янської філології у першій половині XX – на початку XXI ст.	10	2	2			6	11	4				7
Тема 9. Західнослов'янська філологія.	8	2	2			4	8					8
Тема 10. Південнослов'янська філологія	6	2	2			2	8					8
Разом за модулем 2	40	10					46	8				38
Усього годин	90	24	20			46	90	12				78

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва змістового модуля. Теми і підтеми	К-сть годин Денна форма
	Тема 1. «Основи славістики» як навчальна дисципліна.	2
	Тема 2. Відомості про давніх слов'ян.	2
	Тема 3. Загальна характеристика слов'янських мов.	6
	Тема 4. Походження слов'янських мов.	2
	Тема 5. Праслов'янська мова в часі і просторі.	2
	Тема 6. Виникнення слов'янської писемності.	2
	Тема 7. Становлення слов'янської філології.	2
	Тема 8. Розвиток східнослов'янської філології у першій половині XX – на початку XXI ст.	2
	Тема 9. Західнослов'янська філологія.	2
	Тема 10. Південнослов'янська філологія.	2
	Разом	24

6.4. Самостійна робота

Самостійна робота здобувачів передбачає опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу, вивчення окремих тем, питань, що не були розглянуті в курсі лекцій, конспектування наукової й навчальної літератури, опрацювання першоджерел. Ефективність самостійної роботи здобувача викладач виявляє під час тематичного опитування на практичних заняттях, перевірки конспектів тощо та відображає в загальній оцінці за тему і модуль.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин Денна форма	Кількість годин Заочна форма
Тема 1	Методологія та методи досліджень у слов'янській філології. Опрацюйте літературу: Габідуліна А. Р., Колесніченко О. Л. Методологія сучасних лінгвістичних досліджень: навчальний посібник. Слов'янськ: Вид-во Б.І. Маторіна, 2019; Півторак Г. П. Українсько-південнослов'янські лексичні паралелі як джерело реконструкції ранньої історії слов'янських племен. <i>Мовознавство</i> . 2008, № 2–3; Півторак Г. П. Деякі методологічні проблеми дослідження етно- і глотогенезу східних слов'ян на сучасному етапі. <i>Мовознавство</i> . 2010. № 2–3.	3	7
Тема 2	Етнонім «слов'яни»: проблема його етимології. Слов'янські народи на сучасній карті світу. Опрацюйте літературу: Давні слов'яни. Абашина Н., Козак Д., Синиця Є., Терпиловський В. Археологія та історія. Є. В. Синиця, Р. В. Терпиловський. Київ: Стародавній світ, 2012. С. 360–363; Священко З. Історія слов'янських народів. Умань: Жовтий О. О., 2012; Десятничук І. Історія південних і західних слов'ян від найдавніших часів до кінця XIII століття. Київ: Кондор, 2018.	4	7
Тема 3	Генеза української мови в гіпотезах і концепціях мовознавців. Сучасна українська літературна мова: поширення, вивчення, характерні ознаки. Опрацюйте літературу: Дружинець М. Генеза української літературної мови у гіпотезах та концепціях Ю. Карпенка. http://zum.onu.edu.ua/article/view/262342/262739 ; Німчук В. В. Періодизація та напрямок дослідження генезису та історії української мови. <i>Мовознавство</i> . 1998. № 1. С. 3–13; Хваткова С., Онуфрієнко Г. Генеза української мови у гіпотезах та концепціях мовознавців XIX–XX століть (закінчення). <i>Персонал</i> . 2006. № 12. С. 36–42.	6	15
Тема 4	Старослов'янська мова як найдавніша писемна (літературна) мова слов'ян. Пам'ятки старослов'янської мови. Основні ознаки старослов'янської мови. Дослідники старослов'янської мови. Опрацюйте літературу: Німчук В. В. Глаголичні пам'ятки. <i>Енциклопедія історії України</i> : у 10 т. Київ: Наукова думка, 2004. Т. 2; Огієнко І. Пам'ятки старослов'янської мови X–XI ст. Історія церковнослов'янської мови. Т. 5. https://chtyvo.org.ua/authors/Ohiyenko_Ivan/Pamiatky_staroslovianskoi_movy_X_XI_vikiv_Istoriia_tserkovnoslovianskoi_movy_Tom_5/ ; Пам'ятки української мови. Ізборник. http://litopys.org.ua/ukrmova/um60.htm	5	7
Тема 5	Поняття «прамова», «порівняльно-історичний метод», «внутрішня реконструкція». Термін «праслов'янська мова», його синонімія.	4	7

	Опрацюйте літературу: Алексенко С. Ф. Конкретно-наукові методи лінгвістичних досліджень: Методичні матеріали для студентів 1 курсу магістратури факультету іноземної та слов'янської філології. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020; Венгринюк М. І. Вступ до мовознавства: конспект лекцій. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2016; Вступ до мовознавства: підручник / Ред. І .Голубовська. Київ: ВЦ «Академія», 2016; Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ : Видавничий центр «Академія», 2001. (і пізніші видання); Левицький А. Е., Сингаївська А. В., Славова Л. П. Вступ до мовознавства. Київ : УНЛ, 2006.		
Тема 6	Питання про самотність найдавнішого слов'янського письма. Створення слов'янської писемності. Надписи на предметах матеріальної культури. Рукописи, їхні копії та видання. Інкунабули та інші першодруки. Опрацюйте літературу: Рижов С. М., Бурдо Н. Б., Відейко М. Ю., Магомедов Б. М. Давня кераміка України. Археологічні джерела та реконструкції. Київ, 2001. Ч. І; Шилов Ю. О. Джерела витоків української етнокультури ХІХ тис. до н. е. – ІІ тис. н. е. Київ: Аратта, 2002; Петигирич В. Писемна культура еліти та «мовчазної більшості» у містах Надбужанщини княжкої доби. https://www.inst-ukr.lviv.ua/files/14/09Petegyrycz.pdf	4	7
Тема 7	Створення шкіл слов'янознавства. Філологічний напрям слов'янознавства. Опрацюйте літературу: Копилов С. Історико-славістичні дослідження вчених Київського університету в перші десятиріччя ХХ ст. <i>Науковий вісник Ужгородського національного університету</i> . Серія: Історія. Вип. 22. Ужгород: Говерла, 2009. С. 117–126; Чорній В. Перший український підручник зі слов'янознавства Михайла Драй-Хмари. <i>Проблеми слов'янознавства</i> . 2010. Вип. 59. С. 201–207; Кордуба М. [рец.:] Дорошенко Д. «Славянський Світ в його минулому й сучасному». Т. 1–3. Берлін, 1922. <i>Літературно-науковий вісник</i> . Кн. 6. Т. 80. 1923. С. 185–191.	6	7
Тема 8	Основні представники східнослов'янської філології ХХ ст. Опрацюйте літературу: Паламарчук О., Чмир О. Славістика в Київському університеті між двома світовими війнами. <i>Слов'янський світ: щорічник</i> . Вип. 7 / [голов. ред. Скрипник Г. А.] НАНУ, ІМФЕ ім. Т. Рильського. Київ, 2009. С. 3–13; Копилов С. М. Драй-Хмара в Кам'янець-Подільському державному українському університеті (1918–1921 рр.). <i>Матеріали ІХ Подільської історико-краєзнавчої конференції</i> . Кам'янець-Подільський, 1995. С. 264–268.	6	7
Тема 9	Основні представники західнослов'янської філології ХХ ст. Опрацюйте літературу: Дорошенко Д. Слов'янський світ у його минулому й сучасному. Київ: Темпора, 2010, 784 с.; Bajerowa I. <i>Zarys historii języka polskiego 1939–2000</i> . Warszawa 2003; Klemensiewicz Z. <i>Historia języka polskiego</i> . 1-3, Warszawa 2002	4	7
Тема 10	Основні представники південнослов'янської філології ХХ ст. Опрацюйте літературу: Чмир О. Сербістика в Університеті св. Володимира. <i>Українсько-сербський збірник УКРАС: історія, культура, мистецтво</i> . Вип. 1 (4) / Гол. ред. Д. Айдачич. Київ: Темпора, 2009. С. 160–184; Serbian, Croatian, Bosnian, Or Montenegrin? Or Just 'Our Language'? https://www.rferl.org/a/Serbian_Croatian_Bosnian_or_Montenegrin_Many_In_Balkans_Just_Call_It_Our_Language_/1497105.html	4	7
	Разом	46	78

6.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання призначені для відпрацювання пропущених занять через хворобу здобувача або іншу поважну причину, а також мають на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які здобувачі освіти здобувають у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці, формування сталих навичок дослідницької роботи як невід'ємної фахової риси фахівця-філолога.

1. Виконання завдань за матеріалами методичних розробок.
2. Реферування й анотування наукових статей.
3. Написання рефератів / створення презентацій (відповідно до тем лінгвістичних повідомлень).

Вимоги до виконання й оформлення індивідуального завдання: 1. Обсяг виконаного завдання – 4–5 сторінок друкованого тексту / 15–20 слайдів презентації; 2. Структура кожного виду робіт (зміст, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо є); список використаної літератури).

Теми рефератів / презентацій і лінгвістичних повідомлень

1. Слов'янські народи в сучасному світі.
2. Державотворення новітньої доби у слов'янських народів.
3. Українці за межами України.
4. Характеристика раннього періоду розвитку праслов'янської мови.
5. Взаємодія праслов'янської мови з іншими індоєвропейськими мовами.
6. Слов'янські літературні мікроеми.
7. Перші згадки про слов'ян у історичних джерелах. Їх значення для вивчення етногенезу слов'ян.
8. Вісло-Дніпровська теорія локалізації прабатьківщини слов'ян.
9. Природне середовище, його вплив на побут давніх слов'ян. Житло та поселення.
10. Сільськогосподарське виробництво у слов'ян: землеробство (способи обробки ґрунту, сільськогосподарські культури) та тваринництво.
11. Допоміжні промисли у слов'ян (мисливство, рибальство, бортництво).
12. Ремесла у слов'ян: гончарство, обробка заліза, ткацтво, деревообробка.
13. Джерела відомостей про суспільний устрій та духовну культуру давніх слов'ян.
14. Суспільний устрій давніх слов'ян. Перші державні утворення у слов'ян.
15. Уявлення давніх слов'ян про природу та оточуючий світ.
16. Слов'янське язичництво. Пантеон богів.
17. Формування східних слов'ян на території сучасної України.
18. Загальні закономірності розвитку письма.
19. Питання про існування писемності у слов'ян до прийняття християнства.
20. Найстарші пам'ятки старослов'янської мови.
21. Формування південноруських діалектних особливостей, властивих українській мові.
22. Початок книгодрукування у слов'ян: слов'янські інкунабули та палеотипи.
23. Основоположники наукової славістики: Й. Добровський, П. Шафарик, О. Х. Востоков.
24. Розвиток славістики у XIX ст.: напрями досліджень, наукові центри. Діяльність О. Бодяньського, І. Срезневського, В. Григоровича, Ф. Міклошича, В. Ягича.
25. Слов'янознавство у кін. XIX – на поч. XX ст.
26. Етапи розвитку української славістики.
27. Проблематика слов'янської філології у наукових працях І. Я. Франка.
28. Історія славістичних досліджень у Київському університеті.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: офісні додатки, електронне навчання в середовищі Moodle (<https://moodle.uzhnu.edu.ua/>), сайт електронного навчання УжНУ (<https://e-learn.uzhnu.edu.ua/>), Google Meet.

Обладнання: персональний комп'ютер, мультимедійний проєктор, інтерактивна дошка.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Негер О. Основи славістики. Методичний посібник для студентів 1 курсу філологічного факультету. Ужгород, 2023.
2. Лукінова Т. Нариси з історії славістики в Україні. Київ: Наукова думка, 2018. 760 с.
3. Лучик В. В. Вступ до слов'янської філології. Київ: ВЦ «Академія», 2008. 344 с.
4. Десятничук І. Історія південних і західних слов'ян від найдавніших часів до кінця XIII століття. Київ: Кондор, 2018.

Допоміжна література

5. Азарова Л. Є. Іменники-композиції у східнослов'янських мовах. Збірник наукових праць. Київ, 2001. С.112–119.
6. Архангельська А. М. Мовна картина світу у слов'янській фразеології. *Слов'янський вісник*. 1998. Вип. 1. С. 210–213.
7. Баран В. Д. Давні слов'яни. Київ: Альтернативи, 1998. 336 с.
8. Білодід І. К. Контакти української мови з іншими слов'янськими і уніфікація її усної літературної форми. Нариси з історії української літературної мови. Київ: Наукова думка, 1979. С. 164–191.
9. Борщевський С. В. Доіндоєвропейські субстрати слов'янських та германських мов у світлі новітніх наукових досліджень. *Мовознавство*. 2008. № 6. С. 65–70.
10. Брицин М. Я., Жовтобрюх М. А., Майборода А. В. Порівняльна граматики української і російської мов. Київ: Вища школа, 1987. 270 с.
11. Васильєва І. П., Коць-Григорчук І. М. Стандартизація слов'янських мов (формування правописних норм в ономастиці). *Мовознавство*. 2008. № 2–3. С. 222–235.
12. Відродження мов і культур західних та південних слов'ян в Україні. Київ: Вежа, 1995. 176 с.
13. Глушченко В. А. Щоб знати мову, треба знати її історію. *Відродження*. 1994. №9. С. 66–68.
14. Горбач О. Генеза української мови та її становище серед інших слов'янських. Зібрані статті. III. Історія української мови. Мюнхен, 1993. С.4–30.
15. Даниленко Л. І. Мовно-образний простір чеської ментальності: концепт «краса». *Мовознавство*. 2006. № 2–3. С. 147–153.
16. Дзензелівський Й. О. Українсько-західнослов'янські лексичні паралелі. Київ: Наукова думка, 1969. 211 с.
17. Дорошенко Д. Слов'янський світ у його минулому й сучасному. Київ: Темпора, 2010. 784 с.
18. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика: деякі аспекти досліджень. *Мовознавство*. 2001. №5. С. 48–63.
19. Залізник Л. Походження східних слов'ян. *Дивослово*. 2001. № 3. С. 26–28.
20. Запрудський С. М. Ситуаційні чинники здійснення реформи білоруської мови 1933 року. *Мовознавство*. 2006. С. 52–65.
21. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. Дрогобич: Відродження, 1994. 218 с.

22. Іліаді О. І. Праслов'янський шар у гідронімії Сербії, Хорватії, Боснії, Герцеговини та Чорногорії. *Мовознавство*. 2007. № 1. С. 47–55.
23. Іліаді О. І. Слов'янські топоніми на території Греції. *Мовознавство*. 2008. № 6. С. 58–64.
24. Історія слов'янських народів (Центральна та Південно-Східна Європа, від найдавніших часів до кінця ХУІІІ століття). Методичні рекомендації. Луганськ: Альма матер, 2002. 46 с.
25. Іщенко Д. С., Зубов М. І. Рукописи південнослов'янського походження в зібранні Одеської державної наукової бібліотеки ім. О.М.Горького: стан і перспективи дослідження. *Мовознавство*. 2008. № 2–3. С. 103–111.
26. Карпенко Ю. О. Українська гіпотеза. *Мовознавство*. 1993. № 5. С. 3–8.
27. Копилов С. М. Драй-Хмара в Кам'янець-Подільському державному українському університеті (1918–1921 рр.). *Матеріали ІХ Подільської історико-краєзнавчої конференції*. Кам'янець-Подільський, 1995. С. 264–268.
28. Копилов С. Історико-славістичні дослідження вчених Київського університету в перші десятиріччя ХХ ст. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Історія*. Вип. 22. Ужгород: Говерла, 2009. С. 117–126.
29. Копилов С. Українська історична славістика нового часу: витoki, становлення і етапи розвитку: Дисертація на здобуття наук. ступеня докт. історичних наук / 07.00.06. – Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни. Кам'янець-Подільський, 2006. 525 с.
30. Кордуба М. [рец.:] Дорошенко Д. «Славянський Світ в його минулому й сучасному». Т. 1–3. Берлін, 1922. *Літературно-науковий вісник*. Кн. 6. Т. 80. 1923. С. 185–191.
31. Лукінова Т. Б. До реконструкції праслов'янської системи квантитативних утворень. *Мовознавство*. 2000. № 4–5. С. 15–26.
32. Лучик В. В. Типологія відсубстантивного словотворення іменників на позначення істот в українській і польській мовах. *Мовознавство*. 2008. № 6. С. 34–40.
33. Лучик В. В. Походження праслов'янської назви *туку, -ъве. *Мовознавство*. 2007. № 2. С. 3–10.
34. Лучик В. В. Середньонадніпрянська прабатьківщина слов'ян з лінгвістичного погляду. *Мовознавство*. 2008. № 2–3. С. 62–77.
35. Матвіїшин В. Український літературний європеїзм. Київ, 2009.
36. Мороз В. К. Науковий внесок Т. Сушицького в дослідження білоруського літописання. *Мовознавство*. 2008. № 6. С. 52–57.
37. Нікітіна Ф. О. Деякі типологічні аспекти порівняльного вивчення мов. *Мовознавство*. 1982. № 3. С. 9–14.
38. Нікітіна Ф. О. Якою була наша прामова? (Огляд версій її походження). Відродження. 1995. № 10. С. 55–61.
39. Німчук В. В. Періодизація як напрямок дослідження генези та історії української мови. *Мовознавство*. 1997. № 6. С. 3–14; 1998. № 1. С. 3–12.
40. Німчук В. В. Про графіку та правопис як елементи етнічної культури і історії. *Мовознавство*. 1990. № 1, 2, 3, 6.
41. Пасемо І. С. Славістика та українознавство: історичні перехрестя. *Дивослово*. 1999. № 10. С. 18–21.
42. Печерна Г. Мова – генетичний код (Замітки з історії української мови). *Укр. мова і література в школі*. 1993. № 2.
43. Пиц Т. З історії поширення ремісничої назви маляр та її варіантів у польській і східнослов'янських мовах. *Українська мова*. 2009. № 1. С. 104–108.
44. Півторак Г. Українці: звідки ми і наша мова. Київ: Наукова думка, 1993. 200 с.
45. Півторак Г. П. Деякі методологічні проблеми дослідження етногенезу східних слов'ян на сучасному етапі. *Мовознавство*. 2010. № 2–3. С. 8–29.
46. Півторак Г. П. Праслов'янська епоха у світлі сучасних наукових даних. *Мовознавство*. 1982. № 2. С. 12–16.

47. Півторак Г. П. Про походження української мови. *Українська мова та література*. 1999. № 11 (123). С. 1.
48. Пономаренко В. П. Еволюція системи іменникових засобів звертання в сучасних слов'янських та інших індоєвропейських мовах. *Мовознавство*. 2006. № 6. С. 27–33.
49. Пономаренко В. П. Історичні та сучасні тенденції розвитку категорії звертання в індоєвропейських мовах. *Мовознавство*. 2008. № 4–5. С. 92–100.
50. Примушко Н. Морфологія інфінітива з основами на гортанний і задньоязиковий за пам'ятками староукраїнської мови. *Українська мова*. 2009. № 2. С. 21–25.
51. Комар Ю. Проблема народження мови в українському мовознавстві. *Українська мова та література*. 1998. Число 16 (80). Квітень. С. 1–2.
52. Паламарчук О., Чмир О. Славістика в Київському університеті між двома світовими війнами. *Слов'янський світ: щорічник*. Вип. 7. НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2009. С. 3–13.
53. Пугач В. Гендерні стереотипи східних слов'ян: народні прислів'я та приказки. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2007. № 11. С. 36–37.
54. Радевич-Винницький Я. Україна: від мови до нації. Дрогобич: Відродження, 1992. 218 с.
55. Розвиток духовної культури слов'янських народів: Збірник наук. праць. Київ: Наукова думка, 1991. 228 с.
56. Русанівський В. М. Єдиний мовно-образний простір української ментальності. *Мовознавство*. 1993. № 6. С. 3–13.
57. Русанівський В. М. Міждисциплінарна наука славістика. *Мовознавство*. 1983. № 2. С. 3–12.
58. Русанівський В. М. Давньоруська мова: міф чи реальність. *Мовознавство*. 1993. № 2. С. 3–6.
59. Русанівський В. М. Староукраїнська і слов'яноноруська мови на тлі розвитку інших слов'янських літературних мов. *Мовознавство*. 1997. № 1. С. 3–12.
60. Степаненко М. З історії дослідження витоків української мови. *Дивослово*. 2000. № 7. С. 17–19.
61. Стоянов І. А. Із загальних спостережень над мовою болгар України. *Мовознавство*. 1998. № 1. С. 28–30.
62. Тараненко О. О. Мова Київської Русі: вузол історико-лінгвістичних і політико-ідеологічних проблем. *Мовознавство*. 1993. № 2. С. 35–38.
63. Ткачук О. Деякі аспекти проблеми походження української мови. *Дивослово*. 1998. № 2. С. 10–12.
64. Ткачук О. Б. Соціолінгвістична класифікація мов у її слов'янській специфіці й динаміці. *Мовознавство*. 2003. № 2–3. С. 3–13.
65. Філак І. Словаки в оцінці Д. Дорошенка: погляд українця. URL: centerkultur.xtreemhost.com/archives/438
66. Хоменко Л., Іщенко О. Проблеми слов'янської фонотактики. *Українська мова*. 2009. № 2. С. 125–127.
67. Царук О. Українська мова в слов'янській родині: етимологічні свідчення. *Українська мова та література*. 1999. Число 21–24 (133–136). С. 1–3.
68. Черниш Т. О. Слов'янські поміна Іосі, умотивовані термінологічною семантикою. *Мовознавство*. 2010. № 2–3. С. 136–145.
69. Чижевський Д. Порівняльна історія слов'янських літератур. Київ: ВЦ «Академія». 2005. 288 с.
70. Чмир О. Сербістика в Університеті св. Володимира. *Українсько-сербський збірник УКРАС: історія, культура, мистецтво*. Вип. 1 (4). Київ: Темпора, 2009. С. 160–184.
71. Чорній В. Перший український підручник зі слов'янознавства Михайла Драй-Хмари. *Проблеми слов'янознавства*. Вип. 59. 2010. С. 201–207.
72. Чорній В. Праця Дмитра Дорошенка «Слов'янський світ»: українська візія слов'янства. *Проблеми слов'янознавства*. Вип. 47. Львів, 1996. С. 149–154.

73. Чорній В. Славістична спадщина Михайла Драй-Хмари. *Проблеми слов'язнавства*. Вип. 58. 2009. С. 11–24.

74. Чумарна М. Колиска без дитини: Проблеми дослідження української мови. Київ. 1990. № 5. С.144–145.

75. Bidlo J, Boháč A., Černý V. Slovanstvo. Obraz jeho minulosti a přítomnosti. Praze, 1912. 777 s.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

76. Македонія: <http://www.makedonskosonce.com/>

77. Польща: <http://gazetapolska.pl/>

78. Хорватія: <http://www.3media.hr/>

79. Чехія: <http://ctk.ceskenoviny.cz/>